

REVERENDISSIMO

IN CHRISTO PATRI, EIDEMQUE CLARISSIMO

Principi, ac Domino D. Joanni à Metzenhusen, Ecclesiæ Treuirensis

Archiepiscopo merentissimo, sacri Romani Imperij p Galliam,

& regnum Arelatense Archicancellario, Principi Ele-

ctori, Domino suo indulgentissimo, Andreas

Placus, Moguntinus.

S. D.

P.

PTIMVM ratus, in hoc vere aureo renascentium Musarum seculo, Ioannes Archiepiscoporum eximie (quo nō modo tres illustres linguæ passim discuntur, sed & quanto quæq; scripta sunt meliora, tanto pluris fiunt ab omnibus) me opam nauare, vt optimis studijs quisq; pro virili sua consulat. Et alius quidem incognita adhuc latinis auribus e Græco vertit, alius indocte, vel perperam versa castigat, aut elimat, alius Latinos auctores iniuria temporum deprauatos, veterum collatione e exemplarium restituit, aut obscuros explicat. Ego sane, quamuis omnium περίφημα, καὶ ἐκτερωμα, ne prorsus sim asymbolus, operæ precium putauit, si Dictionarium Biblicon ex probatiss. auctoribus colligerem, inq; publicum æderem, quo hactenus per tot sæcula rudiores sacrarū literarū sacrificuli ægerrime caruerunt, de-

stitutique sunt misere, etsi plena sint omnia dictionarijs: sed omnia illa tamen omnia nō præstant, neq; omnes istiusmodi mystæ iuxta sunt soluendo, nec ad omnia coemenda bene nummati. Proinde cum dispicerem, cui nam hæc puerilium scholarum scybala (dixissem vocabula) consecrari deberent, in primis ornatissime Archiepiscope tu dignus mihi visus es, cui hæc, tanquàm optimo Patrono dicarentur. Nam ea es eruditione, & optimarum disciplinarum peritia præditus, & ijs perspicacissimi ingenij dotibus polles, eaque vitæ inculpatæ sanctimonia commendaris, vt hoc implume plane Lexicon Biblicon, libenter in finum tuum, sub protectionis tuæ alis fouendum, atque tutandum conuolet, nimis vt ipsum aduersus morosos quosdam sycophantas, & vitilitigatores, qui perinde veteribus ac nouis offenduntur, tuo patrocinio defensites. Nisi enim de ingenij tui, morumq; facilitate (quam coràm expertus sum) mihi certo constaret, ego memetipsum profecto impudentiæ, audaciæque reum peragerem, qui cum probe sciam, te præcipua quadam dignitate ornatum, inter istiusmodi ordinis viros in primis excellere, tamen nugulas meas Celsitudini tuæ dicare non erubescam. Verum cum nemo sit qui ignoret, te ea humanitate, comitate, benignitate denique præditum esse, vt studiosis omnibus candidissime faueas, atque ita faueas, vt ijs quæ te digna ad te adferuntur, præconio tuo non desolum auctoritatem, sed etiam quæ tua amplitudine longe inferiora sunt, benigne accipias, prorsusq; erga studiosos omnes Meccenatem quendam agere soleas: non dubitavi primam ingenio mei foeturam (ōsi non abortiuam) tibi mittere. Ea est sylvula quædam Biblicarum dictionum obscuriorum, quàm rudem & inchoatam euulgare me coegit, multis literis, ac quotidiana propemodum efflagitatione ἀεχέες καὶ ἀφελῶς R. P. Epitro-

ij pus no:

EPISTOLA

pus noster Nicolaus Herborn, iam iam prohdolor vita functus, ad communem Christianorum utilitatem. Itaq; hac incitatione hocq; nomine permotus (quod lenocinabatur) syluulam hanc, vsum aliquem sacrarum literarum studiosis allaturam, nihil ambigens ædidi. Neq; omnino ab re ad tuam confugio tutelam patrocinandus, quum viderem complures iuxta doctissimos olim viros, regibus suas lucubrationes, veterum more inscripsisse, & nuncupatim dedicasse. Nec refert qua materia, modo non obscæna, non insubida. Quando ea literarũ dignitas & quasi prærogatiua semper fuit, vt dicari eas sibi principes, & honestum & gloriosum putarent, adeoq; nullũ genus fastiditũ est, vt Iulius Pollux ad Commodum Cæsarem de Grammatica, Vitruuius ad Augustum de Architectura, Oppianus ad Antonium de Piscibus, Diophanes ad Deiotarum regem de Agricultura scripserint: ego autem Lexicon Biblicum, quod anno superiori inchoaram, monentibus: imo (vt simpliciter dicam) compellentibus optimis iuxta ac eruditissimis viris, perfectum, grauiissime reprehendendus fuisset, nisi illud quale quale est, numini tuo consecrasset. Futurum enim erat, vt cum alia, tum illud quoq; diceretur, ideo me tibi hoc ipsum dicere noluisse, quia nescirem, aut quantum semper ingenijs fauisses, aut quo demũ animo Archiepiscopus Treuirorum factus, in bonos ac studiosos homines futurus esses. Porro Nicolaus quintus, olim Rhomanæ sedis Pontifex, cum ei renunciatum esset, quosdam esse Romæ vates, q; bonos versus facerent, negauit bonos esse. Cur enim (inquit) ad me non veniunt, qui Poetis etiam malis pateo? Molestè tulit Antistes sapiētissimus, in vrbe sua esse, qui literas callerent, & nescirentur. Quanto mihi iustius tu succenseas, antistitum ornatissime, si commiserò (non quod mihi omnium ἀμουσότητω, hoc vindicem nominis docti, qui tam longè ab hac nomenclatura absum, quàm album à nigro, cælum à terrà, dicam Græce, quo dicam melius, ἐκ διαμέτρου, ἢ, διὰ τῆς ἀπὸ πάντων) vt hi labores mei inexhausti, quicunq; sit eorum Genius, atq; hoc est, sine auspicio tuo in lucem prodeant? Iam cui, quæso alij salutem, & dignitatem eorũ, quàm tibi commendaturus essem, quos simul atq; suscepisses, periculum non esset vt (quæ tua felicitas est atq; autoritas) denuo pessimorum latronum præda fieret. Atqui leuiora sunt quædam fateor, & fortè etiam tritiora, quàm vt admisceri debuerint, sed ea excusabit, quod tyronibus & mystis rudioribus, & qui vix dum summis digitis, ὡς φασί, literas sacras attigerũt, morem gerere volumus, & viam ijs leuigare, ne mox sentibus & exordij difficultate terreantur. Quæ vt boni consulant legentes vehemèter etiam atq; etiam rogamus, veniamq; dent primũ experiēti, nec prius crimentur audaciam nostram, quàm quo animo iudiciorum alex me obijciam, perpenderit. Hoc igitur quicquid est farraginis ex Classicis pariter ac præstantissimis authoribus excerptum, illorum est fructus: præter laborem meum nihil est: si quid perplacebit, illis adscribant, & hortatori, cui quantũ in studio literarum profeci (si quid profeci) vt præceptorĩ neutiquã poenitendo totum acceptum referam necesse est: sin secus, nostræ condonent ignorantia, & imperitiæ, qui intellectum habeam fortasse Cimmerijs tenebris obscuriorem. Permulta tamen in eo libro ferè vulnera sanauimus, aut certe, quemadmodum sanari possent, cõmonstrauimus. Præterea innumera loca mendosa obiter correximus. Nec omnium tamen par conditio. Aliqua paulo pluribus verbis explicuimus. Nec mihi fiducia eiusmodi fuit, vt (quod Fabius quoq; dixit) ea sola esse contendam. Scio aliquos quædam inuenturos adhuc, qui sagacius indagare voluerint. Ego vero tametsi quatenus mediocritate valui, summum in ijs quærendis, & exponendis studium adhibui, qui tamen nec omnia scire profiteor, & conuiuere multo sapius, atq; falli proprium est hominis, paratus sum, in hoc præsertim Dictionario, non pudorem modo adire deprehensus, sed & culpæ pro viribus satisfacere. Reliquum est, Antistes Clarissime, vt theologos omnes fidei tuæ creditos, ita tueãre, vt omnes & singuli intelligant, te non modo religionis Christianæ, sed etiam studiorum, & bonarum artium esse principem. Falleris, si alium fuisse Præsulem existimas, de quo sibi omnis ordo, sexus, ætas, vel maiora, vel plura sponponderint. Supparasitari nescio: et si sciam, nolim. Facere tamen non possunt homines, potissimum eruditi atque studiosi, quin summa omnia de te sibi etiam tacente polliceantur. Huius autem rei fructũ satis vberem me consecutum reor, si Lexicon hoc meum in clientiam tuã susceperis, atq; ita susceperis, vt opinionem de illo iam receptam, non solum agnoscere, verum etiam adprobare videaris. Conuelli siquidem existimatio eius nullo modo potest. Habetur in manibus

N V N C V P A T O R I A .

nibus, teritur, celebratur, colitur, exosculatur. Vix tamen dici potest, quantum ornamenti atq; præsidij authori patrocinium tuum adferre posse videatur. Perexiguum quidem est munusculum, Præsul amplissime, & ad dignitatem tuam leue ac impar, sed pro eo, quãti T. C. facio, confido tibi fore non iniucundũ, cum tu quoq; soleas τῆ προθυμίας τῷ διδόντι
 τῷ ὄν τῆ χερα τῷ διδομένου πλὴν χάρις διαμετρήσαι, id est, gratiã propensione animi, nõ rei quæ datur æstimatione perpendere: præsertim si ab Andrea tuo proficiscitur Placo. Cæterum, vt receptui canam, non patitur epistolaris angustia, vt virtutes tuas hic deprædicem (alias forsan tempestiuus ebuccinaturus) quas non solum Treuerica regio suspiciat, sed & tota Germania admiratur. Neq; em̄ latere potest virtus, volumen illæ haud exiguum desyderent. Sed quid prodest soli addere lumen? Cum nihil sit magis absurdum, ἢ τῷ ἡλίῳ δὲ φῶς δανεῖν. Maiore tñ voluntate, quã facultate ornare te volumus. Qd si minus voto nostro rñdebit euentus, ingeniũ in causa esse potest, voluntas non p̄t. Vtrinã tã possim quã velim. Verũ enim uero meæ inscitix conscius. Non me clãm est illud, εἰς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνὴρ, id est, vnus vir, nullus vir, haud dissimile, & istud, εἰς ἀνὴρ οὐ πανθ' ὄρα. Quod sane significat neminem vnum, ne maximo quidem rerum vsu atq; experiẽtia, tantam deniq; consequi posse experientiam ac solertiam, vt omnia per se dispiciat, nec vlla ita re hallucinetur atque decipiatur. Itaq; meæ paruitatis conscius, onus humeris impar assumo. Quis enim omnia complecti possit, aut cum digno stylo tanta decora se narraturum speret? Non verbis nec cogitatione quidem complecti quenquam posse puto. Cum is sis quem omnes cum primis admirari, deinde colere & obseruare debent, cum propter innumeras virtutes, quibus p̄ omnes ætatis gradus floruisti, constet te esse vnicum virtutis iubar, cumque & animi prudentia, & fidei integritate perpolleas, vt plæbis tuæ fama iam te vnum adpellitet, te vnum admiretur. Ita magnifice, splendideq; gessisti, vt omnium iudicio, tua præclara gesta admiraturi potius quã æmulaturi posteri videantur. At ego nũc mei pene oblitus: non historiam, non encomiasticon scribere proposui, sed epistolam: in qua & si non nisi vera, non tamen omnia quęcunq; dici possent explanare, nec animus, nec ratio poscit. Quam ad T. C. mitimus, vt hoc à me dicatum opus, veluti numine quopiam protectum, maiorem populi tui gratiam demereatur. Nam literas amas scio, literatos præsidio foues, tu opibus iuuas, tu studiosorum cõmentio oblectaris. Inter quos tametsi complures habeas insignes, vnum tamen atque alterum præcipuos, Dominũ Matthiam à Sarracastro officialem tuum Treuerensem, virum cum ob morum grauitatem, tum ob insignem literaturam, non immerito tibi charum, & Iustinum Goblerum, quem vtriusque glossæ exornat peritia. Felicissimus in pangendis carminibus, in oratione soluta admirabilis, & integerrimus vir, cui dedit ore rotundo Musa loqui, qui non modo Alemanicam omnem, sed & totam Europam suæ eruditionis iubare, Deo Optimo Maximoq; auspice, illustraturus est. Vale Archiepiscoporum Ioannes, Felicissime, longumque nobis viuere, & me homunitionem ex Caria, eorum albo adscribe, qui tui sunt amantissimi. Confluentia. Anno à Christo nato M. D. XXXVI, ipso die Natalitij virginis,